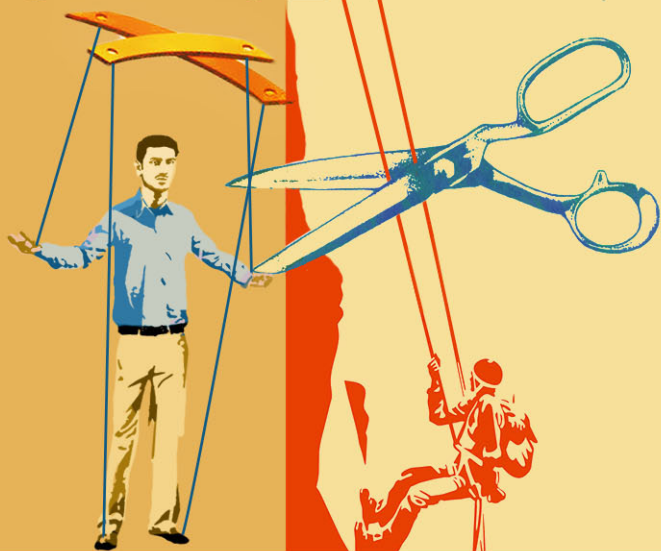

آنگاه

شماره چهارم

استقلال و پیشرفت

آیا استقلال یک کشور لازمه پیشرفت
آن است یا مانع آن؟

به نام خالق فکر

مهم ترین رکن در برگزاری کرسی های آزاداندیشی شناخت مساله و چگونگی پرداخت به آن است.

آزادراه بسته ای است محتوایی و کاربردی برای رسیدن به این شناخت. در این بسته سعی می شود مساله قابل طرح و مباحثه در کرسی های دانشجویی معرفی و ابعاد مختلف آن واکاوی شود. نظرات و دیدگاه های متفاوت در کنار هم قرار گرفته و نقاط کلیدی مورد اختلاف برجسته گردد. همچنین ابزارهای عملیاتی برای برگزاری کرسی نیز معرفی شود.

۰۹۱۹۷۹۲۵۶۱۸

info@azadfekri.org

@m_azadandishi

کتابخانه

۲ پیشانی بحث

۴ تفصیل دیدگاه‌ها

۸ منابع پیشنهادی

۱۰ عنوان و تیتراژ

۱۲ لیست اساتید

کتابخانه

پیشانی بحث

در خصوص مساله پیشرفت و نسبت آن با استقلال دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که می‌توان آنها را در دو رویکرد کلان دسته‌بندی کرد: رویکرد توسعه‌گرا، رویکرد استقلال‌گرا

◆ رویکرد توسعه‌گرا:

در جهان امروز باید با واقع بینی توسعه نیافته بودن خود را بپذیریم و در راه توسعه یافتگی حرکت کنیم. راهی که کشورهای بسیاری در آن قدم نهاده‌اند. ژاپن، کره جنوبی، و در حال حاضر برزیل و چین هر یک با واقع بینی این مسیر را طی کرده‌اند و در حال حاضر نقش پر رنگ و جایگاه مهمی در عرصه روابط بین الملل و قدرت جهانی پیدا کرده‌اند. در این دیدگاه استقلال یک نظریه قدیمی و مربوط به دوره استعمار تلقی شده و در جهان معاصر استقلال یک امر انتزاعی و غیر کاربردی است. (دکتر سریع‌القلم روزنامه اعتماد، شماره ۳۱۳۵ به تاریخ ۹۳/۹/۲۷، صفحه ۷) این رویکرد معتقد به توسعه به معنای قرار گرفتن در مسیر جهانی شدن است و استقلال اهمیت چندانی در این رویکرد ندارد و بعضاً آن را مزاحم توسعه می‌دانند.

◆ رویکرد استقلال‌گرا:

این رویکرد معتقد است با توجه به هویت تاریخی و دینی ایران، و نقش تمدنی عظیم آن در میراث بشری استقلال شاخصی مهمی در پیشرفت تلقی می‌شود و معتقد است که آمریکا استعمار فرانو را با روش‌های به ظاهر نهادی و سازمانی و با تکیه بر سازمان‌هایی مانند سازمان ملل و شورای امنیت و ... دنبال می‌کند و برنامه همراهی‌سازی فرهنگی و جهانی سازی را پیگیری می‌کند و انقلاب اسلامی ایران به خلاف سایر منازعان قدرت مثل چین و روسیه دعوایی ایدئولوژیک و مبنایی دارد و به نوعی حریف متفاوتی از دیگر قدرت‌ها تلقی می‌شود. (گفت و گو با دکتر پرویز امینی درباره رابطه استقلال و پیشرفت، پایگاه اطلاع حضرت آیت‌الله خامنه‌ای - ۹۴/۵/۱۰)

تفصیل دیدگاه‌ها

برای بررسی تفصیلی مساله پیشرفت و نسبت آن با استقلال و وابستگی سوالات و محورهای زیادی قابل طرح است. ما در اینجا برخی از سوالات مهم و قابل مباحثه در کرسی های آزاداندیشی را از جانب دو رویکرد معرفی شده در قسمت قبل بررسی قرار داده ایم:

□ آیا پیشرفت يك معناى روشن، معین و جهانى دارد؟

◆ **دیدگاه توسعه‌گرا:** این دیدگاه معتقد است که اصول توسعه یافتگی مبتنی بر تجربه بشری است و جنبه بین‌المللی دارد. یعنی نمی‌شود گفت چون ما ایرانی هستیم برای پیشرفت به علم و صنعت کاری نداریم و می‌خواهیم راه دیگری برویم. اصول توسعه یافتگی جنبه جهانی دارد توسعه یافتگی یک امر جهانشمول و دستاورد بشری است. توسعه یافتگی تحت تاثیر کشورها، جغرافیای خاص و فرهنگ خاصی نیست و تحت تاثیر اصول خاصی هست. توسعه یافتگی پدیده‌ای است که جنبه فرمولی و ریاضی پیدا کرده و مانند علوم پزشکی و مهندسی به یک چارچوب

مشخصی رسیده است. البته اصول توسعه یافتگی در جامعه بشری یکسان است و این الگوها هستند که بر اساس جغرافیا ها تغییر می کنند. (روزنامه اعتماد، شماره ۳۱۳۵ به تاریخ ۹۳/۹/۲۷، صفحه ۷)

◆ **دیدگاه استقلال گرا:** پیشرفت در دیدگاه معاصر با جهانی سازی و آمریکایی شدن پیوند پیدا کرده و در این دیدگاه است که ملت ها به توسعه یافته و غیر آن تقسیم شده و در این فرآیند «هر که با ما نباشد علیه ماست» و این نوعی از خشونت ایدئولوژی معاصر غربی است. توسعه دارای پیش فرض‌های ایدئولوژیک انسان‌گرایانه و مادی‌گرایانه دارد در حالی که پیش فرض‌های پیشرفت از نظر اسلام ناظر به سعادت دنیوی و اخروی انسان

به عنوان نمونه بیشتر صنایع جهانی و تولید آنها در آسیای شرقی و چین تمرکز پیدا کرده‌اند و شرکت‌های چند ملیتی در حوزه‌های گوناگون، فارغ از تعهدات ملی به همکاری جدی می‌پردازند. (مرتضی مردیپناه، حدیث کهنه، رابطه استقلال و پیشرفت سیاسی در الگوی پیشرفت اسلامی)

◆ **دیدگاه استقلال‌گرا:** طبق آیات قرآن و قاعده نفی سبیل خداوند هیچ راهی را برای سیطره کفار بر ما قرار نداده است. در پیشرفت هم طبق این قاعده باید استقلال به عنوان یک مرز تلقی شده و هرگونه رابطه اقتصادی که موجب سلطه بیگانگان بر ما می‌شود باید قطع شود و در مقابل باید روابطی ایجاد شود که طبق آن کفار نتوانند بر ما سیطره یابند. امروزه کشورهایمانند چین و ... که در مسیر توسعه قدم برداشته‌اند دیگر کشوری شرقی با فرهنگ شرقی به حساب نمی‌آیند و جزئی از غرب شده‌اند در واقع در

است. انسان در نظریه توسعه کسی است که بیشتر از همه می‌خورد، راحتی مادی بیشتری دارد و بیشتر از همه از رفاه و امکانات زندگی مادی برخوردار است. مطابق این نگاه، توسعه‌ای مطلوب است که در آن، پاسخ‌گویی به امیال غریزی انسان، اولویت دارد. در این شکل، «عدم ظلم به دیگران»، «عدم سکوت در برابر ظلم به دیگران» یا «کمک به مظلوم» هیچ دخلی بر توسعه‌یافتگی یا عدم توسعه‌یافتگی شما ندارد.

□ حفظ استقلال تا چه مقدار در پیشرفت لحاظ می‌شود و چه اهمیتی دارد؟

◆ **دیدگاه توسعه‌گرا:** استقلال در جهان فعلی یک واقعیت خارجی نیست بلکه در دوره ای از تاریخ که استعمار وجود داشته است به یک آرمان تبدیل شده است و امروز در جهان توسعه یافته این موضوع مصداق خارجی ندارد.

نظام جهانی حل شده‌اند. اگر ما بخواهیم اندیشه‌های اسلامی خود را حاکم کنیم باید پیشرفتی همراه با استقلال داشته باشیم که بتوانیم ارزش‌های اسلامی را حاکم کنیم.

□ تأثیر نوع پیشرفت در سیاست

خارجی جمهوری اسلامی ایران

◆ **دیدگاه توسعه‌گرا:** در رویکرد توسعه‌گرا باید روند جهانی شدن طی شود و سعی شود تنش‌ها با کشورهای توسعه یافته از بین برود. این دیدگاه معتقد است که باید از رفتارهای تنش‌زا جلوگیری کرد. این رویکرد سعی دارد خود را با سیاست‌های سازمان‌های بین‌المللی وفق دهد. به طور مثال عضویت در سازمان تجارت جهانی بسیار حائز اهمیت است. این دیدگاه معتقد است که باید با واقع بینی جهان جدید را پذیرفت و نقشی سازنده در آن ایفا نمود تا بتوان به توسعه و رفاه رسید. اگر روابط مسالمت آمیزی با کشورهای توسعه یافته برقرار آنگاه می‌توان نیازهای خود را از بازارهای بین‌المللی وارد نمود. سیاست خارجی نباید به گونه‌ای باشد که موجب ایجاد دشمنی و تبدیل شدن به bad boy (پسر بد) برای جامعه جهانی شود. یعنی شعار «محو اسرائیل» که موجب ایجاد تنش و اعلام دشمنی می‌شود نباید بیان می‌شود فقط باید سعی کرد از رویکردهای آن انتقاد کرد. این دیدگاه معتقد است که تنش‌آفرینی موجب

باشیم. اگر توسعه با منطق جمهوری اسلامی مدنظر باشد، استقلال هم عامل توسعه و هم شاخص توسعه است. بدین معنا که ما یک شاخص ارزیابی داریم و آن این است که بینیم یک کشور چه میزان در مواضعش استقلال دارد. اگر یک اتفاق ترازیکی مثلاً در فلسطین، یمن، عراق و افغانستان افتاد، موضع‌گیری قاطعی علیه آن اتفاق می‌افتد یا خیر؟ می‌تواند به محرومین کمک کند یا نه؟ آیا استقلال عمل این کار را دارد؟ اگر داشته باشد، توسعه‌یافته محسوب می‌شود. ممکن است کشوری مانند ژاپن یا نمونه‌های ضعیف‌تر مانند کره‌ی جنوبی یا مالزی در این مواقع سکوت کنند و کاری را انجام دهند که دولت

شده است که تحریم‌ها علیه ایران اعمال شود و باید با مذاکره و رفع تخصم نگرانی‌های طرف مقابل برطرف شود تا آنها نیز تحریم‌ها را بردارند و برای رفع آن باید از قسمتی از تکنولوژی هسته‌ای خود صرف نظر کنیم تا در مقابل تحریم‌ها رفع شود درهای اقتصاد جهان به روی ما باز شود.

◆ **دیدگاه استقلال گرا:** این دیدگاه معتقد است که با ساده‌سازی و همگرایی با غرب، توسعه به وجود نمی‌آید و همگرایی با غرب یک بسته‌ی یکپارچه‌ی سیاسی، اقتصادی، تکنولوژیکی و علمی است. اگر با آن‌ها همبستگی اقتصادی پیدا کنیم، باید در چارچوب عمل سیاسی هم با آن‌ها هماهنگ

که تحریم‌ها اثر ناپذیر باشند و سعی کند با ایجاد روابط متفاوت اثر گذاری تحریم‌ها را به حداقل برساند.

□ محور های دیگر پیشنهادی برای بررسی توسط خود دانشجویان:

◆ قاعده نفی سبیل چه رابطه‌ای با استقلال دارد؟

◆ نظریه توسعه چگونه موجب وابستگی کشور می‌شود؟

◆ بررسی نقش استقلال در ایجاد یک تمدن جدید

مستکبر و ظالم از آن‌ها راضی باشد. ما این نوع عکس‌العمل را توسعه نمی‌دانیم. توسعه باید با معیارهای انسانی سنجیده شود. (پرویز امینی)

طبق این دیدگاه سیاست خارجی باید بتواند با تکیه بر کشورهای مستقل مانند کشورهای عضو جنبش عدم تعهد سیاست‌های استعماری کشورهای نظیر آمریکا را ناکارآمد کند و همچنین تلاش کند با سیاست‌های سلطه‌جویانه کشورهای غربی در منطقه مقابله کند. این دیدگاه معتقد است که اگر غربی‌ها تلاش دارند که به بهانه‌ی انرژی هسته‌ای تحریم‌ها را علیه ایران اعمال کنند، باید سیاست خارجی به گونه‌ای عمل کند

منابع پیشنهادی

در قسمت قبل سعی بر این بوده است تا با برخی دیدگاههای متضاد پیرامون مساله پیشرفت و نسبت آن با استقلال آشنا شوید. دیدگاههایی که در کرسی های آزاداندیشی ظهور و بروز پیدا می کند. اما برای بررسی و آگاهی عمیق تر چاره ای جز مطالعه و تحقیق در منابع این حوزه نیست. در این قسمت برخی از کتب و مقالات که با جستجوی ساده اینترنتی قابل دسترسی می باشند را معرفی می کنیم:

- ◆ محمد اسماعیل عمار، رابطه استقلال و پیشرفت سیاسی در الگوی پیشرفت اسلامی، معرفت شماره ۱۷۲، هم چنین استقلال سیاسی و استقلال اقتصادی، دکتر محمد تقی زاده انصاری
- ◆ مناظره عادل پیغامی و محمود سریع القلم، ماهنامه گفتمان الگو، شماره سوم
- ◆ ماهنامه گفتمان الگو
- ◆ پایگاه شخصی محمود سریع القلم
- ◆ مصاحبه ها و مقالات پرویز امینی در پایگاه شخصی

- ◆ ایران و جهانی شدن: چالش‌ها و راه‌حل‌ها، محمود سریع القلم، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۴.
- ◆ عقلانیت و آینده توسعه‌یافتگی ایران، محمود سریع القلم، تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه، ۱۳۸۰
- ◆ توسعه و تضاد؛ فرامرز رفیع پور
- ◆ حسن واعظی، استعمار فرا نو و جهانی سازی.
- ◆ کالبدشکافی دیپلماسی ایران در گفت و گو با محمود سریع القلم

عناوین پیشنهادی

عنوان و تیتر آن عبارتی است که در تبلیغات کرسی از آن استفاده می شود و در معرض دید دانشجویان قرار می گیرد. عنوان باید برای مخاطب سوال ایجاد کند، دغدغه فکری او باشد و همچنین او را برای شرکت در کرسی ترغیب نماید. عناوین و تیترهای روبرو پیشنهادهایی برای جرقه زدن ایده در ذهن شماست. شما می توانید با خلاقیت و هنرمندی خودتان عناوین زیباتر و جذاب تری خلق کنید.

◆ عنوان اصلی: استقلال ضامن پیشرفت یا ترمز پیشرفت
 ◆ استقلال تعامل با عزت یا در لاک خویش فرو رفتن؟
 ◆ پیشرفت، توسعه یا تعالی؟
 ◆ پیشرفت عامل رفاه یا عامل حیات طیبه؟
 ◆ هدف از پیشرفت جامعه مرفه یا مدینه فاضله؟
 ◆ پیشرفت توسعه دنیا یا تعالی دین
 ◆ ضامن بقای پیشرفت، استقلال یا وابستگی
 ◆ انسان جامعه پیشرفته، انسان مرفه یا انسان کامل
 ◆ هرچه پیشرفته تر آمریکایی تر؟!

◆ استقلال به چه بهایی آزادی یا رفاه؟
 ◆ آیا نبود استقلال، فقدان آزادی است؟
 ◆ شرکت های چند ملیتی نشانه ای از پیشرفت یا نقابی بر استثمار
 ◆ ثبات حاصل استقلال یا وابستگی؟!
 ◆ ایران به تنهایی از عهده همه کارها برمی آید؟!
 ◆ استقلال یعنی «نه» به تعامل از موضع ضعف
 ◆ پیشرفت یعنی بروز هویت مستقل ما

اساتید

برای مشورت و راهنمایی پیرامون مقوله پیشرفت و نسبت آن با استقلال، اساتید و کارشناسان زیر معرفی می شوند. جهت دریافت مشخصات و تلفن اساتید می توانید با ما تماس بگیرید:

◆ **محمد علی رامین:** معاون مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در دولت دهم و مشاور مطبوعاتی رئیس جمهور در دولت نهم

◆ **خرمشاد:** رییس سازمان فرهنگ و ارتباطات

◆ **فواد ایزدی:** عضو هیئت علمی دانشکده مطالعات جهان (پیوسته) و دانشکده حقوق و علوم سیاسی (وابسته) دانشگاه تهران

◆ **حامد حاجی حیدری:** عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

◆ **قاسم زائری:** عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

◆ **سعید زیباکلام:** عضو هیأت علمی دانشگاه تهران، سفیر سابق ایران در فیلیپین

◆ **وحید یامین پور:** کارشناس مسائل رسانه ای

◆ **وحید جلیلی:** سردبیر روزنامه ابرار، مجلات سوره، راه و مسئول دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی،

معاون فرهنگی و اجتماعی مشهد

◆ **شهریار زرشناس:** مؤلف کتب انتقادی جریان غرب‌گرا

◆ **سید محمود نبویان:** نماینده دوره نهم مجلس شورای اسلامی، عضو هیأت علمی مؤسسه امام خمینی (ره)

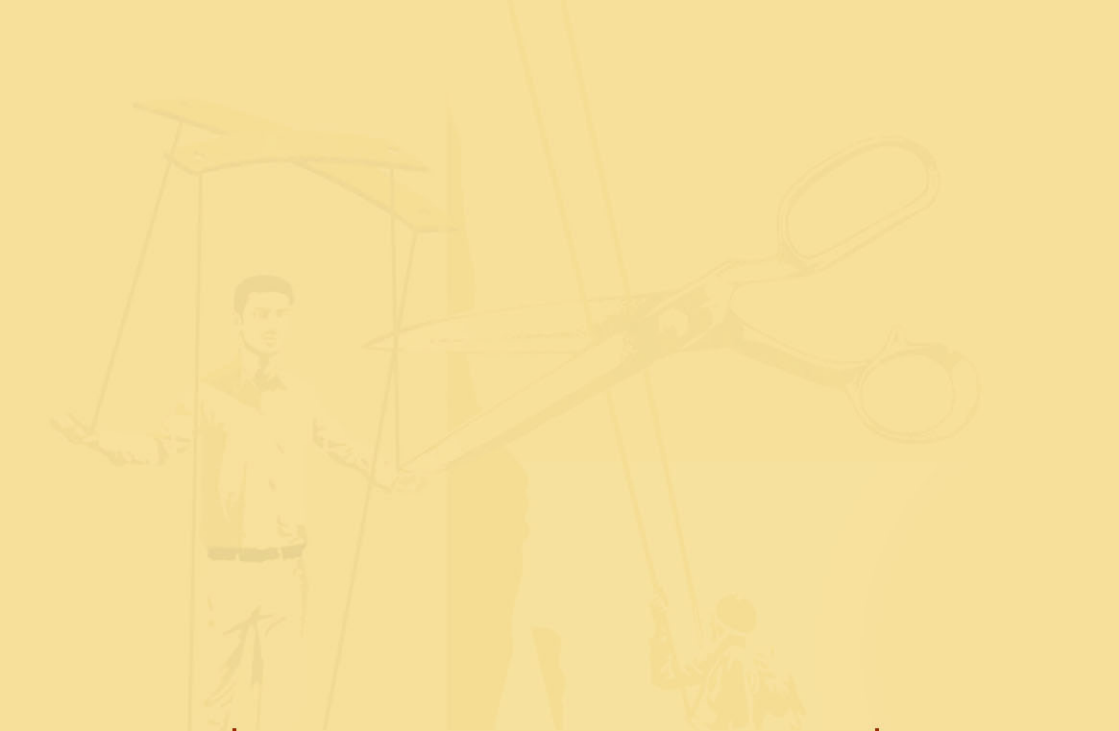
◆ **محمد حسن قدیری ابیانه:** مدیر تاسیس انجمن نخبگان جهان اسلام، عضو انجمن علمی علوم راهبری، سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در مکزیک، گواتمالا، بلیز و استرالیا، کارشناس عالی امور استراتژیک

◆ **پرویز امینی:** دکتری علوم اجتماعی

◆ **مجید بذرافکن:** کارشناس مسائل انقلاب اسلامی

◆ **سید حمید روحانی:** رییس سابق مرکز اسناد انقلاب اسلامی، مؤسس و رییس بنیاد تاریخ پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی و صاحب امتیاز و مدیر مسئول فصلنامه ۱۵ خرداد

◆ **عادل پیغامی:** عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع)

اگر بخواهیم در اقتصاد، فرهنگ، علوم انسانی، فلسفه و در همه زمینه های علمی و فرهنگی در چارچوب آن نظری که فردی در جایی گفته و یک عده طرفدار هم پیدا کرده و حالا مترجمی آن را ترجمه کرده یا خود ما آن را یاد گرفته ایم؛ یعنی در چارچوب آن فکر به عنوان یک شیء مقدس غیرقابل دست زدن، حرکت کنیم، این آزاداندیشی نیست، بلکه دنباله «کاغذباد» شدن است. ما در مشهد به این بادبادکها، کاغذباد می گوئیم. خیال می کند در هوا پرواز می کند، اما دنباله کاغذباد است، نخ آن هم دست یکی دیگر است. این کار آزاداندیشی نیست.

بیانات در دیدار اعضای انجمن اهل قلم

۱۳۸۱/۱۱/۷